

Vlaams
Parlement

ingediend op **349** (2019-2020) – Nr. 2
13 juli 2020 (2019-2020)

Verslag

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Jan Laeremans en Loes Vandromme

over het voorstel van resolutie

van Elisabeth Meuleman, Stijn Bex en Imade Annouri

**over het opnemen van de kolonisatie
en het dekolonisatieproces in de eindtermen
van het Vlaamse basis- en secundair onderwijs**

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Karolien Grosemans.

Vaste leden:

Arnout Coel, Koen Daniëls, Karolien Grosemans, Kathleen Krekels, Annabel Tavernier;
Roosmarijn Beckers, Jan Laeremans, Kristof Slagmulder;
Jo Brouns, Loes Vandromme;
Jean-Jacques De Gucht, Sihame El Kaouakibi;
Stijn Bex, Elisabeth Meuleman;
Hannelore Goeman.

Plaatsvervangers:

Marius Meremans, Axel Ronse, Nadia Sminate, Kris Van Dijck, Katja Verheyen;
Leo Pieters, Els Sterckx, Sam Van Rooy;
Katrien Schryvers, Brecht Warnez;
Els Ampe, Steven Coenegrachts;
Johan Danen, Gustaaf Pelckmans;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Kim De Witte.

Documenten in het dossier:

349 (2019-2020) – Nr. 1: Voorstel van resolutie

378 (2019-2020) – Nr. 1: Voorstel van resolutie

INHOUD

I. Toelichting door Elisabeth Meuleman	4
II. Toelichting door Hannelore Goeman	7
III. Bespreking.....	8
IV. Stemming.....	16
Gebruikte afkortingen	17

Op 25 juni 2020 besprak de Commissie voor Onderwijs het voorstel van resolutie over het opnemen van de kolonisatie en het dekolonisatieproces in de eindtermen van het Vlaamse basis- en secundair onderwijs. Dit voorstel van resolutie werd samen behandeld met het voorstel van resolutie tot versterking van het historisch bewustzijn en kritisch denken over heden en verleden in het Vlaamse onderwijs (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 378/1).

(Tijdens de vergadering waren alleen de commissievoorzitter en de commissie-secretaris fysiek in de commissiezaal aanwezig. De vaste leden, de plaatsvervangende leden en de toegevoegde leden van de commissie kregen de mogelijkheid om online aan de vergadering deel te nemen via het platform Zoom. Andere volksvertegenwoordigers konden alleen na motivering online aan de vergadering deelnemen.)

I. Toelichting door Elisabeth Meuleman

Elisabeth Meuleman wijst erop dat de brutale dood van George Floyd ook hier de discussie over racisme en discriminatie heeft doen oplaaien. Vlaanderen is een welvarende regio, maar kent op vlak van onderwijs de grootste ongelijkheid tussen allochtonen en autochtonen van heel Europa. Er zijn al heel wat analyses over gebeurd. OESO-topman Dirk Van Damme uitte meermaals zijn bezorgdheid over het gesegregeerde onderwijssysteem en spreekt over verdoken racisme in het Vlaamse onderwijs.

De indieners van het voorstel van resolutie willen het moment aangrijpen om ook in het onderwijs werk te maken van de strijd tegen racisme. Ze focussen daarbij op één aspect, namelijk de aandacht voor dekolonisatie in het onderwijs. Ze willen ervoor zorgen dat jongeren voldoende kennis en inzicht hebben in de eigen geschiedenis en de impact van die geschiedenis op het heden.

De kennis van de Vlaming over het koloniale verleden van België is mager. Niet alleen dat het aan bod komt in het onderwijs, ook de manier waarop, is belangrijk. De kolonisatie staat niet expliciet in de eindtermen daar er geen leerinhouden staan in de eindtermen geschiedenis. Dat is een goede zaak, Groen is tegen de canonicisering van de geschiedenis. Dat neemt niet weg dat er wel degelijk over moet gereflecteerd worden, en dat zonder eurocentrische bril. De indieners erkennen expliciet dat er al heel wat vooruitgang is geboekt. Karel Van Nieuwenhuysse, docent Geschiedenisdidactiek, lid van de ontwikkelcommissie voor de eindtermen, toont dat aan. Toch benadrukt ook hij dat er nog heel wat winst te boeken valt in het aanbrengen van de koloniatiegeschiedenis, maar ook in de leerboeken en de beeldvorming in het educatief materiaal.

Heel wat leerlingen krijgen geen apart vak geschiedenis: bso-leerlingen bijvoorbeeld hebben enkel maatschappelijke vorming of project algemene vakken. Het is erg moeilijk om daar een soort autonome historische interesse te cultiveren. Het zijn net de leerlingen die het meest met diversiteit in aanraking komen die inzicht over het doorwerken van de geschiedenis nodig hebben. Een ander aspect betreft de samenstelling van de ontwikkelcommissie die de eindtermen opstelt. De deelnemerstafel voor de ontwikkeling van de leerplannen hoort een veel betere afspiegeling te zijn van de diversiteit in de samenleving, meent de spreker.

De indieners willen allerm minst de indruk wekken dat deze complexe en gelaagde problematiek kan worden opgelost via de eindtermen alleen. Dekolonisatie vraagt een mentaliteitswijziging in alle onderwijsvormen maar ook in de brede samenleving. Het staat echter vast dat de rol van de leerkracht groot is. Die heeft de belangrijke taak om een veilige situatie te creëren waar ruimte is voor gesprekken over lastige onderwerpen. Voldoende aandacht daarvoor in de lerarenopleiding en

een goed professionaliseringsaanbod zijn nodig. Recent werd een uitgebreid pakket aan lesmateriaal uitgewerkt door Studio Globo. Groen pleit ervoor meer mensen toegang te laten krijgen tot dergelijke pakketten.

Elisabeth Meuleman overloopt vervolgens de overwegingen van het voorstel van resolutie.

Ten eerste: het racisme en de discriminatie die nog vaak de kop opsteken en die de ongelijkheid in onze samenleving vergroten.

Ten tweede: de uitdaging om de strijd tegen racisme en discriminatie vorm te geven in het Vlaamse beleid.

Ten derde: de rol die België gespeeld heeft in de geschiedenis van Centraal-Afrika en de algemene en persoonlijke beeldvorming bij de burger, die tot op heden een rol speelt.

Ten vierde: evoluties in het geschiedenisonderwijs in Vlaanderen en de geschiedschrijving van de representatie van het Belgisch-Congolese koloniale verleden.

Ten vijfde: de knelpunten aangebracht door de UN-Working Group of Experts on People of African Descent.

Ten zesde: de herziening van de eindtermen in de tweede en derde graad van het secundair onderwijs.

Ten zevende: de toekomstige vormgeving van de eindtermen voor het basisonderwijs.

Op basis daarvan worden een aantal vragen geformuleerd aan de Vlaamse Regering.

Ten eerste: eindtermen voor dekolonisatie op een heldere wijze formuleren, waarbij bijzondere aandacht naar het basisonderwijs gaat.

Ten tweede: in de eindtermen (van de tweede en derde graad) van het secundair onderwijs extra aandacht besteden aan de kolonisatie, de ruimere geschiedenis van de oud-koloniën en het dekolonisatieproces.

Ten derde: in de nieuwe eindtermen meer aandacht besteden aan de niet-westerse perspectieven en de complexe relatie tussen verleden, heden en toekomst.

Ten vierde: de ontwikkelcommissie, die de eindtermen opstelt, een betere afspiegeling laten zijn van de diversiteit in de samenleving.

Ten vijfde: de onderwijskoepels en -netten aanzetten om bij de omzetting van de eindtermen naar leerplannen, meer mensen met migratieachtergrond te betrekken zodat vakken worden ingevuld vanuit een niet-Westers en postkoloniaal oogpunt.

Ten zesde: een volwaardig beleid ontwikkelen over dekolonisatie in het Vlaams onderwijs.

Ten zevende: hulp aanbieden aan leerkrachten en directies zodat ze meer aandacht kunnen geven aan dekolonisatie op school.

Ten achtste: in een kwaliteitsvol vormingsaanbod voor leerlingen voorzien, door leerkrachten en externe vormingsbegeleiders.

Ten negende: in meer financiering voorzien voor externe sprekers in scholen.

Ten tiende: een tweesporenbeleid te voeren ten aanzien van de leerkrachten. Het eerste spoor kan bestaan uit initiatieven voor leerkrachten (in opleiding) die met dekolonisatie aan de slag willen gaan, onder meer door een postkoloniale focus in de lerarenopleiding in te bouwen en door het aanbod aan bijscholingen voor leerkrachten te versterken en beter zichtbaar te maken. Het tweede spoor bestaat erin om een extern aanbod uit te bouwen om schoolteams te empoweren rond dit thema. Er zijn leerkrachten die het debat over de kolonisatie in de klas wel willen aangaan, maar niet durven omdat ze niet de tools hebben.

Ten elfde: in het beroepsprofiel – vooral in de basisattitude – van de leerkracht meer expliciet te verwijzen naar het belang van diversiteit.

Ten twaalfde: initiatieven die stereotiepe beeldvorming tegengaan, aanscherpen.

Ten dertiende: leerboeken en educatief materiaal te laten screenen op de weergave van de historische feiten over de tragedies uit het verleden.

Ten veertiende: samen met de educatieve uitgeverijen nagaan hoe de stereotiepe beeldvorming weg te werken uit het educatief materiaal.

Ten vijftiende: onderzoeken of educatieve uitgeverijen in samenspraak met scholieren en expertenorganisaties standaarden kunnen ontwikkelen – op basis van verbeterde eindtermen – die effectief kunnen resulteren in een meer diverse beeldvorming.

Ten zestiende: de onderwijsinspectie belasten met een themaonderzoek naar de manier waarop scholen (in het kader van de eindtermen) en lerarenopleiders omgaan met racisme en discriminatie op school.

Ten zeventiende: de onderwijsinspectie op regelmatige basis te laten rapporteren over racisme en discriminatie op school.

Ten achttiende: met Unia en de onderwijskoepels een faciliterend kader uit te werken dat schoolbesturen kunnen gebruiken om een non-discriminatiebeleid in hun school in te bedden.

Ten negentiende: academisch onderzoek naar het koloniaal fenomeen en zijn gevolgen faciliteren en stimuleren.

Ten twintigste: samen met de instellingen voor hoger onderwijs nieuwe niet-eurocentrische universitaire leerstoelen ontwikkelen, onder meer in Afrikaanse en (post)koloniale studies. De inhoudelijke ontwikkeling van een universitaire leerstoel dient in handen te liggen van de Afrikaanse diaspora waarbij zowel academisch als anders verworven expertise aanwezig en erkend zijn. Andere landen deden dat al en kunnen inspirerend werken.

Kortom, het voorstel van resolutie wil eerst en vooral verzekeren dat de behandeling van de dekolonisatie en de doorwerking van het verleden op het heden in alle onderwijsvormen, ook die met arbeidsfinaliteit, verankerd wordt. De schrappingen in de nieuwe eindtermen baren Groen zorgen. Daarnaast vragen de indieners nog twintig acties die het Vlaamse beleid op dit vlak echt versterken.

II. Toelichting door Hannelore Goeman

Voor *Hannelore Goeman* is een kritische kijk op heden en verleden een van de basiscompetenties waarmee jongeren de wijde wereld in moeten worden gestuurd. Als historica is ze ervan overtuigd dat kennis van het verleden noodzakelijk is om het heden te begrijpen. Historisch bewustzijn is de basis voor de vorming van kritische burgers. Lessen over het verleden zijn de geknipte basis voor een klasdebat over de samenleving van nu. Reflecteren helpt jongeren om de plaats en identiteit te kennen van zichzelf en anderen. Het is een cruciaal onderdeel van burgerschapsvorming. Het helpt leerlingen zich staande te houden in een wereld met steeds meer nepnieuws en gepolariseerde debatten.

Er zijn zowel in Vlaanderen als internationaal heel wat historische gebeurtenissen en ontwikkelingen die tot vandaag in de samenleving doorwerken en waarvan leerlingen een minimale kennis moeten hebben om het heden ten volle te kunnen begrijpen, zoals de kolonisatie van Congo en de kwalijke rol die de Belgische staat en Leopold II daarin hebben gespeeld. Helaas weten veel Vlamingen daar te weinig over. Het is belangrijk dat leerlingen zowel de oorzaken als de achterliggende motieven en ideologieën kennen. In de lessen moet de kolonisatie van Congo dan ook behandeld worden vanuit een veelzijdiger perspectief. Tegenwoordig wordt dat onderwerp immers nog te vaak vanuit een te enge, witte invalshoek behandeld. De historische gebeurtenissen rond de kolonisatie van Congo moeten een aanknopingspunt worden om de (de)kolonisatie in het algemeen te bespreken. Daarnaast is het de gelegenheid om niet alleen vragen te stellen over de impact van het Westen op de rest van de wereld, maar ook om discriminatie, racisme en onderdrukking in het hedendaagse Vlaanderen op de klasvloer bespreekbaar te maken.

De geschiedenis kent nog meer donkere periodes, zoals de collaboratie. Ook daarover moet er in de klas gereflecteerd worden, bijvoorbeeld over de drijfveren om mee te werken met het naziregime, zowel individueel als institutioneel. Ook dan moet de brug tussen het verleden en het hedendaagse Vlaanderen geslagen worden. Maar ook actuelere gewelddadige periodes in de Belgische geschiedenis moeten belicht worden zoals de uitingen van gewelddadig radicalisme in de jaren 80, zowel van extreemrechtse milities als extreemlinkse groeperingen. Kennis daarover vormt immers de basis voor een beter begrip van hedendaags gewelddadig radicalisme. Dat historisch bewustzijn mag ook absoluut niet beperkt zijn tot een eng Vlaamse, Belgische of eurocentrische blik. Er moet naar gestreefd worden om leerlingen een brede kijk op de wereld en op mondiale ontwikkelingen en ideologieën mee te geven. Leerlingen moeten kritisch leren reflecteren op het ontstaan, de ontwikkeling, de impact en de gevolgen van imperialisme, fascisme, nazisme, stalinisme, maoïsme, gewelddadig nationalisme, gewelddadig religieus extremisme enzovoort, zowel in historisch als actueel perspectief.

In 2008 heeft de Vlaamse minister van Onderwijs een project op poten gezet over herinneringseducatie, net om leerkrachten te helpen kritisch te reflecteren over het verleden. Met die subsidie werd het Bijzonder Comité voor Herinneringseducatie opgericht. Herinneringseducatie wil via historisch denken kritisch reflecteren over de actueel-maatschappelijke rol van geschiedenis en herinnering. Herinneringseducatie is gebouwd op de volgende drie pijlers: kennis en inzicht, empathie en betrokkenheid, reflectie en actie. Dat kader van het BCH vormde ook de onderbouw van de vakoverschrijdende eindtermen over socioculturele samenleving.

Dat is een goed startpunt, maar de invulling daarvan moet worden versterkt. Herinneringseducatie gaat nu in de eerste plaats over de Eerste en Tweede Wereldoorlog. Een breder internationaal perspectief moet zeker een plaats krijgen. Herinneringseducatie mag evenmin beperkt blijven tot het vak geschiedenis of een project. Een school dient er een beleid over te voeren en dan niet enkel in het aso

of in de derde graad. De indieners vragen dan ook aan de Vlaamse Regering een volledige leerlijn voor het leerplichtonderwijs, over historisch bewustzijn en kritisch denken, met kennis- en competentie-elementen op maat van elke graad en onderwijsniveau. Eigenlijk zou sp.a liefst zien dat die leerlijn doorgetrokken wordt in het hoger onderwijs.

Kortom, het voorstel van resolutie heeft tot doel het historische bewustzijn en kritische denken aan te scherpen, niet om voorgekauwde antwoorden aan leerlingen op te leggen, maar om hen te stimuleren om op basis van feitenkennis zelf tot diepere inzichten te komen zodat ze als zelfbewuste en kritische burgers kunnen deelnemen aan het maatschappelijke debat vanuit hun eigen overtuiging.

III. Bespreking

Koen Daniëls acht het thema belangrijk. Historisch bewustzijn gaat ook over de toekomst: in diversiteit met iedereen die er woont en van goede wil is, Vlaanderen opbouwen. Ook voor N-VA is dat cruciaal. Dat is ook de reden waarom het volledige traject van de nieuwe eindtermen gelopen is.

Telkens een bepaald thema actueel was – klimaat, gezonde voeding, opvoeding, financiële geletterdheid – gingen bij burgers en parlementsleden stemmen op om die in het onderwijs te laten behandelen. Terecht, want het zijn belangrijke thema's. Daarom staan ze al in de sleutelcompetenties van de toekomstige nieuwe eindtermen. Een ruimer historisch besef houdt ook inzicht in de complexiteit van vervlogen tijden in, dus niet kijken met de bril van vandaag. Zo was de Gouden Eeuw geweldig voor het Nederlandse economische bestel, maar niet voor alle bevolkingscategorieën of voor andere landen.

Over de inhoud van de nieuwe eindtermen doen allerlei geruchten de ronde, maar niet van mensen die erbij betrokken zijn. Het lijkt wel of Groen in ieder geval twintig aanbevelingen wou. Het voorstel bevat immers een amalgaam van aanbevelingen, ook over de eindtermen. Zo vragen de indieners om de eindtermen dekolonisatie op een heldere wijze te formuleren. Dat raakt al aan het fundamentele debat van de eindtermen, namelijk hoe gedetailleerd de overheid vastlegt wat de leerkracht moet doen. Als leerkrachten beschouwd worden als professionals, moeten ze vrijheid en ruimte krijgen. De eindtermen zijn daarenboven minimumdoelen. Het parlement moet zichzelf in bedwang houden. Zo het wil, kan het welkijks een nieuwe eindterm bedenken, maar dan worden leerkrachten gereduceerd tot voorlezers van een bijbel. Het lid denkt dat geen van de partijen dat wil.

Uiteraard kunnen de voorgestelde onderwerpen aan bod komen in het onderwijs. Zoals gezegd, staan de thema's al in de sleutelcompetenties (de lijnen) van de eerste graad van het secundair onderwijs. Resoluties zijn niet bedoeld om aan de Vlaamse Regering te vragen wat het parlement al deed. Het heeft immers het decreet over de onderwijsdoelen en over de eindtermen van de eerste graad goedgekeurd. Vlaanderen kent daarenboven onderwijsvrijheid. De parlementsleden die leerkrachten willen verplichten om de thema's van elk jaar vast te leggen, bijvoorbeeld Congo en Burundi, moeten het vooral zeggen. Vooralsnog gaat Vlaanderen voor een evenwichtig parcours.

De aanbeveling dat de Vlaamse Regering de onderwijskoepels en -netten bij decreet moet verplichten meer mensen met een migratieachtergrond te betrekken bij de omzetting van eindtermen naar leerplannen, is verregaand. Dat betekent dat de overheid ingrijpt op het personeelsbeleid en op de samenstelling van de leerplancommissies, waarbij niet alleen rekening gehouden moet worden met competentie maar met vele andere criteria zoals afkomst, taal, lgbtqi+ enzovoort.

Voorts vraagt Groen dat leerlingen buiten de school nog een kwaliteitsvol vormingsaanbod krijgen enkel over dit thema. De spreker vindt dat het ruimer moet gaan. De aanbeveling dat het Vlaams onderwijs een volwaardig beleid moet ontwikkelen over dekolonisatie countert hij met de bestaande initiatieven als KlasCement, de kazerne Dossin, de projecten in de Westhoek en de Vredesroute. Hij vraagt voorts hoe Groen het onderzoek door de onderwijsinspectie naar de manier waarop scholen en lerarenopleiders omgaan met racisme en discriminatie op school precies ziet.

De instellingen voor hoger onderwijs voeren een eigen beleid, hebben onderzoekstradities en een financieringsstelsel. Hoe de aanbeveling om hen nieuwe niet-eurocentrische universitaire leerstoelen te laten ontwikkelen daarin past, ziet het lid niet. Kortom, het voorstel van resolutie vraagt om een vorm van staatspedagogiek die zelfs sp.a of PVDA niet durven voorstellen of dromen, meent Koen Daniëls.

Het voorstel van resolutie van sp.a is volgens hem evenwichtiger. Leerlijnen historisch bewustzijn, kritische reflectie en bewustzijn, mediawijsheid zijn er echter al. Hij is blij dat de sp.a-fractie, die zich kritisch uitliet over dat decreet, er nu toch mee instemt. Nagaan hoe de hogeronderwijsinstellingen die kennis en competenties kunnen versterken, is ook niet meer nodig, want het maakt deel uit van de sleutelcompetenties van de nieuwe eindtermen dus ook van de inhoud van de leerkrachtenopleidingen.

Hij benadrukt dat N-VA historisch bewustzijn cruciaal acht. Dat is de reden waarom het in de vorige regeerperiode al in het decreet Onderwijsdoelen en in de eindtermen van de eerste graad gevoegd is. Het zal ook deel uitmaken van de eindtermen tweede graad. N-VA heeft echter vertrouwen in de leerkrachten en wil dus niet dat het parlement tot in detail opsomt hoe ze die doelen en eindtermen bereiken, maar zeker is dat het historische bewustzijn, de historische complexiteit, de (de)kolonisatie aan bod zullen komen, en eigenlijk wordt het nu al behandeld.

N-VA zal de voorstellen van resolutie dus niet goedkeuren. Dat van Groen omdat het te ver gaat in het reguleren en alle kanten uitschiet, dat van sp.a omdat het al geregeld is. Hij neemt wel aan dat sp.a dan ook de resterende eindtermen met enthousiasme zal goedkeuren.

Jan Laeremans betreurt het dat Groen zijn voorstel van resolutie start met de dood van George Floyd hoewel er tot op heden geen racisme is aangetoond in deze kwestie. Dat zal de politierechtbank moeten uitmaken. Voor Vlaams Belang is het tot nog toe een geval van buitensporig politiegeweld in de Verenigde Staten tegen een herhaaldelijk veroordeelde crimineel, een kwestie waar Vlaanderen niets mee te maken heeft. Toch heeft het in de Verenigde Staten en in Europa geleid tot buitensporig geweld tegen de politie, tot plunderingen, tot brandstichtingen enzovoort, met dank aan de linkse partijen die dat in de hand hebben gewerkt.

Volgens het voorstel van resolutie van Groen wijst onderzoek uit dat segregatie, vooroordelen, lage verwachtingen, discriminatie en racisme aan de basis liggen van de ongelijkheid in het onderwijs. Volgens de spreker heeft een of andere linkse prof gewoon zijn vooringenomenheid gestoffeerd. Voor Vlaams Belang is de reden de massale immigratie van mensen met culturen die niet aangepast zijn aan de manier van leven en van schoollopen hier. Vaak hebben de mensen een grote taalachterstand. Als Vlaamse kinderen massaal in Istanbulse scholen zouden gesmeten worden, zouden ze ook achterstand hebben. Hij vermoedt, met de situatie van de Koerdische en Armeense bevolking daar in het achterhoofd, dat er niet veel moeite zou genomen worden om bijles te geven of begrip te tonen voor hun situatie, laat staan dat ze met het doldwaze idee zouden komen om Nederlands in de klas te gebruiken.

Groen beweert dat de meerderheid van de allochtonen zegt ooit gediscrimineerd te zijn door hun leerkracht. Het lid durft dat te betwijfelen. Hijzelf noch een van zijn collega's heeft ooit toetsen verbeterd met de intentie om minder punten te geven aan allochtone leerlingen of anderstaligen. Wie minder presteerde of slecht verwoordde, kreeg minder goede punten. Hij heeft nooit gearzeld om leerlingen met achterstand bij te werken, ongeacht hun kleur of afkomst. Hij herinnert zich wel een incident waarbij hij het lijfelijk aan de stok kreeg met een Marokkaanse moeder die niet wou accepteren dat haar dochter, die nooit een poot had uitgestoken, een C-attest kreeg. De moeder eiste dat hij Frans zou spreken en sloeg het rapport uit zijn handen terwijl ze hem uitschold voor racist. Dat soort anti-Vlaams racisme is het gevolg van de pampercultuur, een slachtoffercultuur die linkse partijen kweken bij allochtonen, in plaats van hen aan te zetten om dubbel zo hard te werken.

De spreker raadt iedereen de lezing aan van het artikel in Het Laatste Nieuws van Farook Özgünes, journalist van VTM. Hij heeft zijn schoolachterstand – zijn ouders waren allebei analfabeet – puur op wilskracht weggewerkt. De stelling dat leerlingen slecht presteren door discriminatie is volgens het parlementslid te zot om los te lopen. Het kan dat een leerkracht zijn boekje te buiten gaat, maar de hoofdoorzaken liggen elders.

De stelselmatige overdrijving over racisme schiet meer en meer mensen in het verkeerde keelgat, meent het lid. Leerkrachten, politieagenten, verhuurders, ondernemers enzovoort zijn blijkbaar allemaal racisten. Als hetzelfde zou gebeuren met verkrachting, zou iedere aanraking, iedere knipoog, ieder schouderklopje verdacht zijn. Dat leidt tot een DDR-systeem waar iedereen iedereen bespioneerde en mensen jarenlang in de gevangenis vlogen zelfs voor vermeende kritiek tegen het communisme. Vlaams Belang wil daar niet naartoe. Hij zou zulke ideeën verwachten bij de PVDA, maar niet bij Groen.

Kolonialisme behandelen in de lessen kan zinvol zijn, als het objectief gebeurt en niet vanuit een revanchistische visie die alle schuld bij de blanken legt en het slachtofferschap bij de zwarten. Kolonies en verovering van territoria zijn al meer dan duizenden jaren oud. Het gebeurde bij de Romeinen, bij de Vikingen enzovoort, vaak met geweld en ten koste van de oorspronkelijke bewoners. Er waren ook positieve gevolgen zoals de verspreiding van de Romeinse cultuur en bouwkunde, de administratieve vereenvoudiging door Napoleon. Vlaanderen is bezet geweest door Spanjaarden, Fransen, Oostenrijkers en Duitsers. Geschiedenis is complex, zeker ook in Congo. Dat had onder Leopold II behoorlijk te lijden, maar ondervond na de overdracht aan het begin van de twintigste eeuw ook heel wat voordelen van de Belgische invloed: wegen, steden, onderwijs, hospitalen enzovoort. Sinds de onafhankelijkheid in 1960 is het land zwaar achteruitgeboerd. Hetzelfde geldt voor heel wat Afrikaanse landen, bijvoorbeeld Rhodesië. Dat was de graanschuur van Afrika tot men op het rancuneuze idee kwam om alle blanke boeren te onteigenen en te verjagen met een enorme hongersnood tot gevolg die het Westen met ontwikkelingshulp moet aanpakken. De dekolonisatie is op heel wat plaatsen geen succesverhaal, stelt Jan Laeremans.

Congo is al zestig jaar onafhankelijk en geen van de leerlingen of leerkrachten hebben met dat kolonialisme te maken gehad. Groen vindt echter dat dekolonisatie nog steeds aan de gang is. Kolonialisme is voor de partij echter enkel een opstapje om het hedendaagse racisme aan te klagen, een nieuw rondje culpabiliseren of zwartepieten. Groen klaagt aan dat niet één Congolese historicus ooit naar het Nederlands is vertaald en dat Vlaanderen de koloniale geschiedenis dus liever zelf schrijft. In de vuilbak dus met het nieuwe boek van Peter Verlinden 'Zwarte trots, witte schaamte'. Als zelfs VRT-journalisten in linkse kringen niet goed genoeg meer zijn, is het ver gekomen. Ook de schoolboeken zijn niet goed genoeg, want geschreven vanuit een eurocentrisch superioriteitsdenken. Ze moeten dus gescreend,

eigenlijk gecensureerd worden. Voor Groen zijn de enige juiste perspectieven die van een schuldbewuste linkse Europeaan of die van een zwarte die zich gediscrimineerd voelt.

Geschiedenis in het bso is blijkbaar belangrijker dan de scholieren een beroep aanleren. Daarenboven kan een louter blanke samenstelling van de ontwikkelcommissie volgens Groen geen goed resultaat afleveren. Vervolgens moeten dan de leerkrachten gebrainwasht worden met de hulp van de juiste bijscholers zoals Studio Globo en Scholen zonder Racisme. De postkoloniale focus die Groen in de leraarenopleiding wil, betekent dat rechtse leerkrachten die kritisch staan tegenover de multiculturele samenleving uit de klas moeten worden geweerd. Dat neigt naar de indoctrinatiepraktijken van een totalitaire staat.

Een bevriende leerkracht geschiedenis zegt dat in alle hem bekende scholen en handboeken heel wat aandacht besteed wordt aan het kolonialisme en de dekolonisatie. In *Historia 5* bijvoorbeeld staan er meer dan twintig bladzijden over kolonisatie en imperialisme in de negentiende eeuw, waarvan vijf bladzijden een kritische kijk bieden op Leopold II. Het ophemelen is al decennialang weg. *Historia 6* wijdt vijftien bladzijden aan de dekolonisatie, waarvan de helft over Congo, onder meer de moord op Lumumba.

Telkens als er een probleem in de publieke aandacht komt, moet daarvoor tijd gemaakt worden in het onderwijs, maar de uren zijn beperkt. De thema's zijn oneindig. Over de geschiedenis van Afrika voor de komst van de blanken wordt bijvoorbeeld weinig gezegd. Het materiaal is echter schaars en de link met de eigen geschiedenis beperkt. Het onderwijs is inderdaad enigszins eurocentrisch, maar dat is logisch voor wie in Europa leeft, niet vanuit een superioriteitsgevoel, eerder kritisch. Het onderwijs is er niet om op magische wijze alle problemen van de samenleving op te lossen. Lessen over kolonisatie en dekolonisatie kunnen begrip bijbrengen maar nemen daarom de problemen niet weg. Meer geschiedenis in het onderwijs vindt de bevriende leerkracht een goed idee. In het tso is dat vaak één uur per week – dat nog geregeld wegvalt door stages –, onvoldoende om een consistent verhaal, laat staan een historische reflex bij te brengen. De geciteerde leerkracht geschiedenis vindt het echter belangrijker de leerlingen voldoende competenties bij te brengen om op de arbeidsmarkt kansen te hebben. Hij vindt dat, als lessen over dekolonisatie in het leerplan komen, ook andere thema's dezelfde behandeling verdienen: de arbeidersstrijd, de wereldoorlogen, de Vlaamse beweging enzovoort. De tijd is beperkt en het accent verschuift van minder feiten maar meer kritisch denken en omgaan met bronnen, wat meer onderwijstijd vergt.

Kortom, er komt al heel wat aan bod in de lessen geschiedenis, er is geen tijd om alle samenlevingsproblemen, periodes en thema's uit de geschiedenis grondig te belichten. Het parlementslid suggereert in Afrika eens te gaan screenen wat er onderwezen wordt over Europeanen en de Vlamingen te herinneren aan de Franstalige übermensenmentaliteit bijvoorbeeld in de Eerste Wereldoorlog, waar Fransonkundige soldaten door Franstalige officieren toegesnauwd werd: "Même les nègres au Congo comprennent ces ordres!" Is de huidige situatie beter, met een MR-voorzitter die geen woord Nederlands begrijpt en die de Vlaamse autonomie wil terugschroeven, met de onwettige taaltoestanden in Brussel? Moet Vlaanderen daar ook excuses voor vragen? Moet dat dan ook in de eindtermen? Dit drammerige, antiwesterse, culpabiliserende en totaal overbodige voorstel van resolutie zal Vlaams Belang met klem verwerpen.

Roosmarijn Beckers vindt het goed dat het voorstel van sp.a meer aandacht vraagt voor het geschiedenisonderwijs. Negatief is dan weer dat sp.a het geschiedenisonderwijs in Vlaanderen sterk onderschat. De leerkrachten zijn immers professionals die behoedzaam omgaan met het verleden. In elke school wordt al lesgegeven over kolonialisme en zijn kwalijke gevolgen. In veel handboeken staan foto's van

kinderen met afgehakte handen wat indruk maakt op de leerlingen. Er is geen sprake van een louter blankgekleurde blik op de geschiedenis, er is wel degelijk aandacht voor het leed van de Congolese bevolking in die periode. Het lid is het ermee eens dat herinneringseducatie niet beperkt mag blijven tot het vak geschiedenis. Het is echter al geruime tijd een vakoverschrijdende eindterm.

Het voorstel van resolutie legt de spanning bloot tussen geschiedenis als wetenschap en als dienstmaagd voor het heden. Een sterke historische kennis is blijkbaar geen doel op zich maar moet worden geïnstrumentaliseerd. Burgerschapsoopvoeding rijmt echter niet met geschiedenis als wetenschappelijke discipline. Het is niet neutraal want er moet worden geleerd uit het verleden terwijl historici net proberen om zo onbevangen mogelijk naar het verleden te kijken. Goed geschiedenisonderwijs wakkert de kritische zin van leerlingen en studenten aan, leert bronnenkritiek en niet zomaar te geloven wat er geschreven staat. Zo kan het een dam opwerpen tegen nepnieuws. Goed geschiedenisonderwijs leert ook dat de geschiedenis niet mag worden beoordeeld met de morele standaarden van deze tijd. Historisch bewustzijn is niet mogelijk zonder gedegen feitenkennis. Er schuilt wel degelijk gevaar in louter thematische herinneringseducatie met weinig achtergrond en verdiepende kennis. Ze illustreert dat met een artikel in de West-Vlaamse editie van Het Laatste Nieuws dat Guido Gezelle als schurk catalogiseert. Dat Karel de Stoute en keizer Karel in hetzelfde artikel door elkaar gehaald worden, is ook problematisch. Het is een typisch voorbeeld van instrumentaliseren van de geschiedenis voor hedendaags gebruik, niet gehinderd door enige feitenkennis. Roosmarijn Beckers pleit voor een versterking van het geschiedenisonderwijs waarbij feitenkennis en historische kritiek een belangrijke rol hebben maar tegen geschiedenis als dienstmaagd voor het heden, zoals in dit voorstel van resolutie bepleit wordt. Vlaams Belang zal dus ook tegen dit voorstel van resolutie stemmen.

Loes Vandromme vindt dat de discussie gaat over wat de volwassenen van morgen leren en kennen, en welke attitudes ze meekrijgen. De architectuur van de nieuwe eindtermen komt daar deels aan tegemoet. Zowel in het basis- als het secundair onderwijs zijn er zestien sleutelcompetenties vastgelegd, onder meer over burgerschap en samenleven en over historisch bewustzijn. Ze vormen het belangrijke fundament voor de eindtermen en de leerplannen. Kortom, het bestaat al, het parlement hoeft het de Vlaamse Regering niet te vragen.

Het lid neemt afstand van de woorden van Jan Laeremans. Zo vindt ze dat van het onderwijs wel degelijk veel kan worden verwacht. Het parlement legt vast wat het wil dat de leerlingen kennen en kunnen en welke attitudes hun bijgebracht worden. De eindtermen zijn minimumdoelen. CD&V is tegen staatspedagogie en wil ruimte en vertrouwen geven aan de leerkracht. Zelf vindt ze het belangrijk dat leerkrachten lesgeven vanuit de lokale context, waardoor het ook beter blijft hangen. Leerkrachten moeten zo gevormd worden dat ze in staat zijn leerlingen te boeien. CD&V zal de voorstellen dus niet goedkeuren.

Elisabeth Meuleman vindt dat in commissiebesprekingen theater, intentieprocessen, karikaturen of onwaarheden niet thuishoren. Ze vraagt Koen Daniëls dat niet meer te doen en een intellectueel eerlijke discussie te voeren. Het voorstel van resolutie vraagt niet dat het parlement zou bepalen wie er in de ontwikkelcommissies zitting heeft, wel dat de commissies diverser zijn. Groen wil niet elk maatschappelijk probleem – obesitas, klimaat enzovoort – in eindtermen gieten, maar gewoon nagaan of de sleutelcompetenties voldoende doorvertaald zijn in de eindtermen. Groen wil geen leerinhouden betonen. Zeker in geschiedenis is het belangrijk om in te kunnen spelen op context, tijd en ruimte. De partij wil wel de lat van de eindtermen voldoende hoog leggen en dacht dat N-VA daar ook voorstander van was. Kortom, Koen Daniëls maakt telkens intentieprocessen die geen steekhouden. Ze vraagt hem zich te houden aan de inhoud van het voorstel van resolutie en daar een debat over te voeren.

Structurele mechanismen blootgelegd door wetenschappelijk onderzoek, trachten te ontcrachten met anekdotes of citaten van vrienden zoals Jan Laeremans doet, slaat totaal nergens op. Vlaamse leerkrachten zijn geen racisten, maar er spelen wel, vaak onbewuste, mechanismen waardoor hun verwachtingen voor bepaalde bevolkingscategorieën lager zijn. Bewustmaking kan zorgen voor een ander diversiteitsbewustzijn, de kloof kleiner maken en de verwachtingen hoger.

Het is niet omdat zaken deel uitmaken van de sleutelcompetenties dat ze doorvertaald worden in de eindtermen. Er circuleren wel degelijk teksten en bezorgde open brieven en mails van experts in de ontwikkelcommissie. In de tweede en derde graad van richtingen met arbeidsfinaliteit, net de leerlingen die met veel diversiteit geconfronteerd worden, dreigen de bouwstenen voor het kritisch reflecteren over de complexe relatie tussen verleden en heden, diversiteit enzovoort geschrapt te worden. Als zij zich onnodig zorgen maken, zal dat blijken uit de beslissing van de regering. Groen heeft echter net omdat het de deskundigen gelooft het voorstel van resolutie met spoed ingediend.

Het voorstel van sp.a sluit daarbij aan: leerlijnen over alle onderwijsniveaus en -vormen, daar hameren de academici ook op. Het gaat om de correcte vertaling van de sleutelcompetenties, die ook Groen heeft goedgekeurd, in de eindtermen. De partij wil zeker geen leerinhouden vastleggen, maar wel principes. Zo moet genocide aan bod komen, zonder dat vastligt welke voorbeelden behandeld worden. In de Westhoek kan de leerkracht daarvoor bijvoorbeeld meer aandacht geven aan de Eerste dan aan de Tweede Wereldoorlog.

Groen vindt wel dat de overheid de lat hoog genoeg moet leggen voor alle onderwijsvormen. Het is eigenaardig dat N-VA nu plots de ruimte wil geven aan de onderwijskoepels om zaken op te leggen en daarom de lat van de eindtermen lager wil leggen. Nochtans zeiden alle politieke partijen destijds, bij de voorbereiding van de eindtermen, dat niet te willen.

Het klopt dat Groen gekozen heeft voor een omvattend voorstel van resolutie. Met het gewoon in de eindtermen te schrijven, zorgt de decreetgever er niet voor dat leerkrachten het vertrouwen hebben om over die complexe zaken, de relatie verleden-heden en de invloed op de omgang met de hedendaagse diversiteit te praten. Daarvoor hebben ze opleiding nodig. Als de handboeken toch vernieuwd worden, is het een geschikt moment om ook dat aan te pakken. Het pleidooi voor een niet-eurocentrische bril wordt ook gesteund door academici. De cri de coeur van de 'Black Lives Matter'-protesten moet weerklinken door mensen die weten hoe racisme voelt, zelf de geschiedenis te laten vertellen. Daarom wil Groen dat scholen geld krijgen voor dergelijke sprekers en dat er meer diversiteit is in de ontwikkelcommissies. Elisabeth Meuleman vindt het een belediging dat Koen Daniëls suggereert dat Groen gewoon per se twintig punten wou en er dus maar van alles bijgesleurd heeft. De indieners wilden gewoon het volledige beleid coveren. Het voorstel van resolutie is doorgesproken met, voorgelegd aan en goedgekeurd door mensen uit de praktijk en academici, onder andere mensen in de ontwikkelcommissies.

Ze is het eens met het voorstel van sp.a, alleen heeft Groen zich niet willen beperken tot principes en algemene lijnen.

Het is een beetje zoals het voorstel van resolutie over discriminatie op de huur- en arbeidsmarkt. Uiteraard is iedereen daartegen, als er verder geen concrete maatregelen zoals praktijktesten opgesomd worden. Het is net wezenlijk om concreter te worden, en verder te gaan dan principes. De voorstellen vullen elkaar aan, Groen geeft concrete acties om de doelen te bereiken.

Kortom, de spreker blijft achter het voorstel staan en betreurt dat de parlementsleden niet de tijd hebben genomen om de voorstellen goed te lezen. Anders zouden ze niet gezegd hebben dat het al geregeld is.

Hannelore Goeman vindt het straf dat Jan Laeremans op basis van anekdotes niet alleen discriminatie en racisme ontkent, maar eveneens met *dedain* spreekt over wetenschappelijk onderzoek. Hij is blijkbaar enkel geïnteresseerd in wetenschappelijk onderzoek dat in zijn kraam past, de rest wordt weggezet als linkse propagandapraat. Het geeft geen pas om dan ook nog te toeteren over de waarde van de verlichting, Voltaire zou zich omdraaien in zijn graf.

Ze vindt het prachtig dat Koen Daniëls zelf de kracht van herinneringseducatie geïllustreerd heeft met het voorbeeld van een fietstocht in de Westhoek die de les oplevert dat oorlog nooit winnaars oplevert. Dat is de kracht van herinneringseducatie: kennis van het verleden die leidt tot lessen in het heden. Voor sp.a moet die methodiek ook gebruikt worden om te reflecteren over racisme, over discriminatie, over onderdrukking van verschillende bevolkingsgroepen. De koloniale geschiedenis is de manier bij uitstek om over huidige fenomenen te reflecteren in de klas. De manier waarop Leopold II het Afrikaanse continent heeft geplunderd, de lokale bewoners heeft uitgebuit, op basis van het idee dat zwarte mensen minderwaardig waren, ligt mee ten grondslag aan het racisme vandaag. Sp.a vindt het belangrijk dat die processen in het onderwijs de nodige aandacht krijgen.

Historisch bewustzijn staat inderdaad al in de eindtermen van de eerste graad. Over de eindtermen van de tweede en derde graad tast de oppositie nog in het duister maar ze ontvangt dezelfde zorgwekkende signalen als Elisabeth Meuleman. Ze vraagt Koen Daniëls of historisch bewustzijn in de eindtermen van secundaire opleidingen staat, dus ook voor de derde graad bso. Als dat zo is, is er meteen geen enkele reden om tegen dit voorstel van resolutie te stemmen.

Wat sp.a vraagt, gaat breder dan de eindterm historisch bewustzijn of de geschiedenislessen. De partij wil het koppelen aan kritisch denken over vandaag, in het secundair onderwijs, maar ook in het basisonderwijs en liefst ook in het hoger onderwijs. Een leerlijn zorgt ervoor dat de kennis vanaf jonge leeftijd stap voor stap opgebouwd wordt. Dergelijke leerlijn kan wel voor wiskunde, dus waarom niet voor historisch bewustzijn en kritisch denken. Uiteraard kunnen leerkrachten die zelf invullen, maar de lat moet hoog genoeg liggen.

Reflectie over heden en verleden om kritisch te leren nadenken over de connectie tussen beide heeft totaal niet de bedoeling de geschiedenis te instrumentaliseren. Geschiedenis is net het vertrekpunt voor een breder kritisch debat over maatschappelijke fenomenen: van kennis en inzicht, over empathie en betrokkenheid, tot reflectie en actie. Ze hoopt hiermee de bezwaren van de parlementsleden te hebben weggewerkt. Sp.a zal in ieder geval ook voor het voorstel van resolutie van Groen stemmen.

Voor *Jean-Jacques De Gucht* is een goede kennis van het verleden cruciaal. Niet alleen om de huidige samenleving te verstaan, maar ook om de fouten niet meer te herhalen. Racisme is aanwezig en moet op alle mogelijke manieren bestreden worden. Een goed historisch besef en herinneringseducatie zijn daarvoor cruciaal. De meerderheid zit daar op dezelfde lijn dat het zowel in het aso, het tso als het bso grote aandacht verdient. Af en toe oppert de spreker dat bepaalde uren beter aan historisch bewustzijn en burgerschap besteed worden, waarna hem verweten wordt een oorlog te voeren tegen het religieus onderwijs. Nochtans is het geen oorlog maar eerder een bewustmakingsproces.

Een goede stroomlijning van herinneringseducatie is inderdaad een uitdaging in alle onderwijsvormen. Het is nodig dat het koloniale verleden op een goede manier

aan bod komt. De wetgever heeft echter daarvoor al de nodige kapstokken geboden in de vorige regeerperiode. Dat het niet tot in detail geregeld is, is net de sterkte. Als er belangrijke maatschappelijk debatten actueel zijn, moet het onderwijs daar aandacht aan kunnen besteden.

Een parlement kan een resolutie gebruiken om de maatschappij duidelijk te maken dat het de signalen opvangt en ermee bezig is. Anderzijds is het een vraag aan de regering. Met deze voorstellen van resolutie wordt echter aan de regering iets gevraagd wat er al is. Scholen kunnen al subsidies krijgen voor projecten voor herinneringseducatie en bezoeken aan memorialen. Die zijn niet altijd even bekend. Voor de spreker kan er ook nog meer. Hij pleit om die zaken zeker in tso en bso te stimuleren. Dat er heel wat uren verloren gaan door stages, is problematisch. Het parlement moet nadenken over een oplossing. Elke leerling moet een historisch kader kennen om te weten hoe de maatschappij gevormd is en om een dialoog met die maatschappij aan te gaan. Als historisch besef en burgerschapseducatie beperkt blijft tot het overbrengen van feitelijkheden is dat inderdaad van secundair belang voor toekomstige kantoormedewerkers, slaggers of bouwvakkers, maar het stimuleren van kritisch denken over historische gebeurtenissen ter bevordering van de dialoog tussen alle leden van de samenleving is dat niet.

Koen Daniëls benadrukt dat historisch bewustzijn en burgerschap voor N-VA, CD&V en Open Vld cruciale concepten zijn. In de vorige regeerperiode is beslist om daar niet gewoon eindtermen van te maken, maar wel sleutelcompetenties. Hij betreurt dat de oppositie nu doet alsof haar voorstellen noodzakelijk zijn, omdat historisch bewustzijn, historische kritiek en burgerschap anders vergeten zouden zijn. Ze vormen twee van de zestien hoofdstukken die cruciaal zijn in de opleiding en vorming van de jongeren. De voorstellen van resolutie komen dus jaren te laat. Hij begrijpt dat de oppositie wil meesurfen op de actualiteit. Het zou evenwel van intellectuele eerlijkheid getuigen te erkennen wat er al is.

Groen vraagt wel degelijk een betere maatschappelijke afspiegeling van de ontwikkelcommissie. Dat is actief, er staat niet dat de regering in gesprek moet gaan, gewoon dat ze ervoor moet zorgen. De koepels en netten moeten volgens Groen voorts aangezet worden om meer mensen met migratieachtergrond te betrekken bij de omzetting van de eindtermen naar de leerplannen. De minister kan dat enkel door een besluit uit te vaardigen, het parlement bij decreet. In juridische zin zijn die wel degelijk verordenend, dus dan neemt de overheid het personeelsbeleid over. Het verontrust hem, maar ook de koepels, dat Groen zulke dingen probeert op te leggen onder het mom van sleutelen aan de eindtermen. Historisch bewustzijn, burgerschap en herinneringseducatie zijn breed. Hij kan zich niet van de indruk ontdoen dat Elisabeth Meuleman daar bepaalde aspecten absoluut in wil, zoals de kolonisatie in Congo en Burundi, maar andere zaken niet.

Elisabeth Meuleman is het ermee eens dat het in de sleutelcompetenties staat, daar heeft ook Groen trouwens over gewaakt. Op aspecten als burgerschap, diversiteit, kritische reflectie hebben de fracties van Groen, sp.a en Open Vld immers hard gehamerd. Groen wil er nu ook zeker van zijn dat ze doorvertaald worden in de eindtermen. Er zijn sterke indicaties, ook van leden van de ontwikkelcommissies, dat in richtingen met arbeidsfinaliteit die aspecten geschrapt worden. Er zijn inderdaad al fantastische projecten, ook in tso en bso, van scholen die op een goeie manier naar de kolonisatie kijken, niet met een eurocentrische blik. Nu hangt het echter te veel af van de individuele leerkracht of school. Groen wil het gewoon verankeren in alle eindtermen. Dat is de hoofdmoot van het voorstel van resolutie.

De tweede opzet is, eens die verankering gebeurd is, ervoor zorgen dat het perspectief niet langer eurocentrisch is. De huidige regeling is te fragmentair en te afhankelijk van de leerkracht en school.

Dat het in de sleutelcompetenties staat, betekent voor *Koen Daniëls* dat de grond van de voorstellen van resolutie weg is. Hij herinnert aan het signaal van de bso- en tso-scholen die erop wijzen dat hun lesuren beperkt zijn. Bijkomende taken kunnen, mits er uren bijkomen en er op woensdagnamiddag of zaterdag lesgegeven wordt, of mits er andere geschrappt worden. Wat wil Groen dan schrappen: aardrijkskunde, lo, praktijkvakken, stage of wiskunde? Dat het in alle vakken aan bod moet komen en in de lessen rekenen ook gezonde voeding, financiële geletterdheid en kolonisatie aan bod moeten komen, maakt leerkrachten stapelgek. Daardoor haken ze gewoon af.

Kortom, het is al geregeld in de sleutelcompetenties en in de eindtermen en het zal niet volledig dichtgetimmerd worden want de lestijd is eindig.

Roosmarijn Beckers betreurt ook dat er in tso en bso weinig tijd is voor geschiedenisonderwijs. Lessen godsdienst evenwel opofferen gaat haar te ver. In die lessen worden leerlingen ook met kolonisatie en een niet-westerse kijk in contact gebracht: de bevrijdingstheologie, priester Daens, die ook op de maatschappij hier en nu betrokken worden. Heel wat lessen godsdienst gaan trouwens over het Nabije Oosten. Burgerschap en historisch bewustzijn zitten ook in de lessen vervat.

Jean-Jacques De Gucht is ervan overtuigd dat leerkrachten levensbeschouwing goed werk leveren, maar is van mening dat er les kan worden gegeven over religies, bijvoorbeeld een algemeen vak waarin ook burgerschap aan bod komt, maar niet in bepaalde religies. Leerkrachten katholieke godsdienst hebben met zekerheid een gekleurde bril op. Hij suggereert Roosmarijn Beckers zichzelf de vraag te stellen of ze met evenveel passie het islamonderwijs zou verdedigen.

IV. Stemming

Het voorstel van resolutie van Elisabeth Meuleman, Stijn Bex en Imade Annouri over het opnemen van de kolonisatie en het dekolonisatieproces in de eindtermen van het Vlaamse basis- en secundair onderwijs wordt verworpen met 2 stemmen tegen 12.

Ook het voorstel van resolutie van Hannelore Goeman, Katia Segers en Steve Vandenberghe tot versterking van het historisch bewustzijn en kritisch denken over heden en verleden in het Vlaamse onderwijs wordt verworpen met 2 stemmen tegen 12.

Karolien GROSEMANS,
voorzitter

Jan LAEREMANS
Loes VANDROMME,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

aso	algemeen secundair onderwijs
BCH	Bijzonder Comité voor Herinneringseducatie
bso	beroepssecundair onderwijs
lgbtqi	lesbian, gay, bisexual, transgender, questioning, intersex
lo	lichamelijke opvoeding
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
tso	technisch secundair onderwijs
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie
VTM	Vlaamse Televisiemaatschappij